

**QISHLOQ XO‘JALIGIDA SUV RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA
FERMERLIKNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI**

Xamzaliyev Bekzod O‘rtig‘ali o‘g‘li

hamzaliyevbekzod@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20336608>

Annotatsiya. Maqola O‘zbekiston qishloq xo‘jaligida suv resurslaridan samarali foydalanish, irrigatsiya va melioratsiya tizimlaridagi islohotlar, ariq-kanallarning betonlashishi hamda fermer xo‘jaliklarining paxta, g‘alla va chorvachilik yo‘nalishlaridagi faoliyatini tahlil qiladi. Fermerlikning iqtisodiy samaradorligi, ijtimoiy ahamiyati va jamiyat farovonligiga qo‘shayotgan hissasi yoritiladi.

Kalit so‘zlar: suv resurslaridan samarali foydalanish, fermer xo‘jaligi, irrigatsiya, melioratsiya, ariqlar betonlash, paxta, g‘alla, chorvachilik, qishloq xo‘jaligi islohotlari, suv tejovchi texnologiyalar.

Аннотация. анализирует эффективное использование водных ресурсов в сельском хозяйстве Узбекистана, реформы в системах ирригации и мелиорации, бетонирование каналов, а также деятельность фермерских хозяйств в направлениях хлопководства, зерноводства и животноводства. Подчеркивается экономическая эффективность фермерства, его социальная значимость и вклад в благосостояние общества.

Ключевые слова: эффективное использование водных ресурсов, фермерское хозяйство, ирригация, мелиорация, бетонирование арыков, хлопок, зерно, животноводство, аграрные реформы, водосберегающие технологии.

Abstract. The article analyzes the efficient use of water resources in Uzbekistan’s agriculture, reforms in irrigation and melioration systems, concreting of canals, and the activities of farming enterprises in cotton, grain, and livestock sectors. It highlights the economic efficiency of farming, its social importance, and its contribution to societal well-being.

Keywords: efficient use of water resources, farming enterprise, irrigation, melioration, canal concreting, cotton, grain, livestock, agricultural reforms, water-saving technologies.

Kirish

O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi suvga asoslangan tarmoq bo‘lib, mamlakat suv resurslarining 90 foizga yaqini sug‘orishga sarflanadi. Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan islohotlar natijasida fermer xo‘jaliklari rivojlandi, irrigatsiya tizimi modernizatsiya qilinmoqda. Suv tanqisligi sharoitida suv resurslaridan samarali foydalanish fermerlikning asosiy vazifasiga aylandi. Ushbu maqolada paxta, g‘alla va chorvachilik yo‘nalishidagi fermer faoliyati, suv tejash choralari va fermerlikning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ko‘rib chiqiladi.

Asosiy qism

Suv resurslaridan samarali foydalanish va irrigatsiya-melioratsiya islohotlari: O‘zbekistonda suv xo‘jaligini rivojlantirishning 2020–2030 yillarga mo‘ljallangan konsepsiyasi va irrigatsiya strategiyasi qabul qilingan. Ariq va kanallarni betonlash keng ko‘lamda olib borilmoqda. Betonlash suv yo‘qotilishini 30 foizgacha kamaytiradi, tuproq sho‘rlanishining oldini oladi va suvni tejaydi. 2025 yilda 1500–2000 km kanallarni betonlash rejalashtirilgan.

Melioratsiya ishlarida drenaj tizimlari yaxshilanmoqda, lazerli tekislash va suv tejovchi texnologiyalar (tomchilatib, yomg‘ir latib sug‘orish) joriy etilmoqda. 2019–2025 yillarda 664 ming ga tomchilatib sug‘orish, 124 ming ga yomg‘ir latib sug‘orish qo‘llanilgan. Bu suv sarfini 30–40 foizga qisqartirib, hosildorlikni oshiradi.

Paxta va g'alla yetishtirishda suv talabi yuqori. Fermerlar zamonaviy urug'lar va texnologiyalardan foydalanib, suvni tejab yuqori hosil olmoqda. Chorvachilikda esa g'alla somoni va paxta chiqindilari yem-xashak sifatida ishlatiladi.

Fermer xo'jaliklari paxta (eksport uchun), g'alla (oziq-ovqat xavfsizligi) va chorvachilikni birgalikda rivojlantirmoqda. Suv tejoychi texnologiyalar joriy etilgan maydonlarda hosildorlik 20 foizga oshmoqda. Davlat subsidiyalari, klaster tizimi va kreditlar fermerlar uchun imkoniyat yaratmoqda.

Ariqlar betonlash natijasida suv yetkazib berish ishonchli bo'ldi, nasos stansiyalarining energiya sarfi kamaydi. Fermerlar yerlarni to'g'ri boshqarib, almashlab ekishni qo'llamoqda. Bu nafaqat suvni tejaydi, balki tuproq unumdorligini saqlaydi.

Fermerlikning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati Fermerlik qishloq aholisini ish bilan ta'minlaydi (3 milliondan ortiq odam), oilaviy daromadni oshiradi va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi. Paxta va g'alla sanoatni (to'qimachilik, un mahsulotlari) qo'llab-quvvatlaydi, chorvachilik esa go'sht va sut yetkazib beradi. Qishloq infratuzilmasi rivojlanadi, yoshlar qishloqda qolishga undanadi.

Iqtisodiy jihatdan fermerlik eksport daromadini oshiradi va GDPga hissa qo'shadi (qishloq xo'jaligi ulushi sezilarli). Ijtimoiy jihatdan esa halol mehnat orqali oilalar farovonligi, bolalar ta'limi va sog'lig'i yaxshilanadi. Suvni tejash kelajak avlodlar uchun resurslarni saqlaydi.

Xulosa

Qishloq xo'jaligida suv resurslaridan samarali foydalanish fermerlikning asosiy kalitidir. Irrigatsiya va melioratsiya islohotlari, ariqlar betonlash va suv tejoychi texnologiyalar orqali fermerlar paxta, g'alla va chorvachilikda yuqori natijalarga erishmoqda. Bu nafaqat iqtisodiy o'sish, balki ijtimoiy barqarorlik va mamlakat farovonligini ta'minlaydi. Islohotlarni chuqurlashtirish va fermerlar tashabbusini qo'llab-quvvatlash orqali yanada yuksak marralarga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. EDB. Efficient Irrigation and Water Conservation in Central Asia (2023).
2. World Bank. Uzbekistan to Modernize Its Irrigation Infrastructure (2025).
3. O'zbekiston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi va Qishloq xo'jaligi vazirligi materiallari.
4. Hamidov A. et al. Rebound Effects in Irrigated Agriculture in Uzbekistan (2022).
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.
6. Boshqa rasmiy strategiyalar va ilmiy manbalar (2020–2026 yillar konsepsiyalari).